

ПОЗОРИШТЕ.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

ИЗЛАЗИ СВАРДА О ДАНУ СВАКЕ ПРЕДСТАВЕ НА ПО ТАБАКА. — Стоји за Нови Саџ 40, а на страну 60 н. месечно. — Претплата се шаље Корнелу Јовановићу, који се из љубави према позоринту примно да разашиле овај лист.

КРАЉ ЛИР.

(Наставак.)

Јоште пакост, злоба, рђа траје,
А невиност у неправди живи
Сиротињом, бедом притиснута;
На постељи боној правда лежи
И издише у мукама вељим,
Ох, небеске силе осветите је!
Дигосте л' се, гоните л' ђаволе,
Бојак љути бијете ли сада?
Је л' то ваша борба са неправдом?
Тако, тако, продужите само!
Ха! Па стреп'те сада бездушници
На невиност ви што нападате,
На светињу што пљујете гадом,
Бестидњаци што с' кунете криво
Потресте се страхом и ужасом,
Претвор'те се у миша, у прва,
Крвоније светске, што поштењу
Крв пијете, цедите, сисате,
А овамо к'о поштени људи
Клањате се храму божијему!
Ха! Надута сило распукни се,
Пред муњама и пред громом лузи;
Ништавило људско јадом стрени,
И дери се, па милости тражи
Ако ти је до живота стало!
Ја сам човек, који више тршим
Са недуга других, него ли са својих!
Нек' грешници, који ме убише,
За спасење своје побрину се,
Мен' не треба ни од чег' да стреним,
Ја не треба да молим ни зашта,
Ја толико грешан човек нисам,
Кол'ко до сад патих и препатих:
Већа ми је казна од погрешке.

Кент.

Господару, ви сте гологлави!
Преклињем вас и молим вас лепо,

Хајд'те са мном — ев' овамо најош
Згоднo место у колеби једној
Куда би се мало склонит' могли;
Примир'те се тамо док олуја
У беснилу не утипа с' своме,
И одмор'те с' тамо неко време,
Док ја одем до те куће тамо
Где су људи, — у њојзи што живе,
Тврђег срца од каменог зида,
Кој' ту кућу опасује срамом
Затварајућ' испред мене врата
Када хтедох за вас да упитам!
Ал' сад идем да изнудим силом
Уточинта код тих мрских људи.

Лир.

Невестица врти ми с' по глави!
Како је теби, је ли лудо моја?
Је л' ти зима? И мени је зима!
Друже верни има л' сламе где год?
Ох, како нам вештина у нужди —
Чудновато, са свим чудновато,
Од најпростијих и најуђих ствари
Скупocenост измисли и створи!
Хајд'мо дакле у колебу тамо!
Ох, лудаче, ох, мој пријатељу,
Још ми нешто остаде од срца
Још по нека мрва од разума,
Је л' ти криво то, је л' лудаче је л'?

Будала.

Када грми и севају муње,
У ког мрва разума ј' остала,
Тај ће с' склонит', постељу ће наћи
Какву му је када судба дала.

Лир.

Имаш право, хајд'мо у колебу. (Оду.)

П О Ј А В А Д Р У Г А .

Пусто поље, једнако грми и сева, киша пада.
Долази Лир, Кент и Вудала, после Едгар.

Кент.

Господару, ев' колеба ј' ово!
Уђ'те у њу на се одмарајте.

Лир.

Остави ме сад на миру мало.

Кент.

Господару, уђ'те у колебу!

Лир.

Хоћеш ћутат'?

Или хоћеш срце да м' ишчупаш?

Кент.

Господару, уђ'те у колебу,
Ја вас молим и преклињем за то!

Лир.

Хајд', улази, ев' ја тебе молим,
Одмарај се тамо кол'ко т' драго,
Постарај се за се, а за мене
Ти се не мој ни најмање бринут',
Ја с' ни од чег' не плашим на свету,
А најмање од холује ове!

Едгар (из колебе.)

Хват и по дубоко, хват и по широко! Сиро-
мах патник!

Вудала (сасвим уламен истрчи на поље.)

Не иди тамо, чико! Тамо је зао дух! Помоћ,
помоћ!

Кент.

Не бој се, ево ти моје руке! Ко је то тамо?

Вудала.

Зао дух, па све мумла, да је: Сиромах патник!

Кент.

Ко с' тамо, што с' у слами грчиш?
Ходи амо, изаћи на поље!

Едгар (истрчи из колебе као бесомучан.)

Беж'те с пута, мене ђаво гони!

Кроз глогово трње ветар бесни:

Ху, ху, ху!

Ид' у сламу, па се угреј мало!

Лир.

Да ли и ти, све што год с' имао,

Ђеркама си својим подавао,

Па те оне догле доведоше?

Едгар.

Хоће ли који од вас уделити штогод сиромашу патнику, кога зао дух проводи кроз огањ и пламен, преко вирова и вртлога, преко ритова и глибова? Хоће ли који пружити штогод сиромашу патнику, коме је ђаволска судба одредила у место јастуга нож, у место постеље вешала? Хоће ли когод дати што год сиромашу патнику, коме су ђаволи зготовили за свакидашњу храну пуну чинију чорбе, зачињену са безобразном прождрљивошћу и отровом, којим се пацови трују, па сиромаш патник кад је се насрче, он узјаше свога хата, па протрчи преко провале, на којој је штап у место ћуприје једва два палца широк — и јури тако за својом рођеном сенком, као за каквим издајником! Богови нека те сачувају од злих духова, да ти не уграбе пет чула са разумом! Ху! Сиромаш патник мрзне се како му је зима! Хој, хој, хој! Како му је зима! Богови нека те заштите од вихора, ветра, од лажљивих звезда и од свију зала! Пружите, уделите, дајте сиромашу патнику ма какву год милостињу, њега мучи ђаво, ево овде, овде, ево сад овде како ме чупа! И овде, овде, како ме уједа! Ево га сад опет овде, овде, како ме штима! Опет овде! (Показује рукама, час на руке, час на ноге, а час на срце.)

(Насравиће се.)

Ј О С И Ф Л Е В И Н С К И .

(Свршетак.)

Довде кратка аутобиографија уметникова, коју су наши поштовани читаоци по свој прилици с учешћем пратили. Главна црта Левинсковог карактера је: челична доследност. Упркос силним невољама и незгодама, трудом и дурашношћу прокрчио је он себи, за необично кратко време, пут, којим силовито напред корача, живо и ревносно изучавајући своју струку и одушевљавајући се за позоришну уметност. У томе се он изузима од

оних, који или као природно ђенијални не држе за нужно даље усавршавајући се, или хоће трудом да накнаде оно, што немају — а ипак не могу то никад постићи. Међу мањим силама дворског позоришта заузима он једно од првих места, па му то не смета, да радо прими мање улоге, те их проучава исто тако пажљиво као и веће задаће. Ту особито ваља споменути на првом месту оне мале риторичке улоге, као: Раула у „Де-

војци орлеанској“, војника у „Прабаби“, грофа Спарена у „Принцу хомбуршком“ итд.

При свем том, што он — као што сам вели — нема хумора на позорници, ипак је пријатан, шаљив и задобија свакога. Он је присталица идеалног правца, те с тога нађе и пропири и у најгорем карактеру божанску искру, из чега се види, да за сваку улогу има неко особито схватање, и ако се увек креће у границама неке природне лакоће, која нам се тако допада.

Левински је строг према себи самом, и за љубав уметности прима сваку поправку и промену, али он исто тако користи — и то с правом — оне, који имају моћи и средства да подигну позоришну уметност, али тога уз непојмљивих узрока не чине. При избору улога мора он зрео да просуди, је ли за њега или није, и ако је, како ће је приказати, јер ваља увек да има на уму своје нежно, слабо, неспретно тело и незгодан глас. И ако он никад не ради оно, што производи тако звани позоришни ефекат, ипак мора да има на уму и такве ствари, на које и не помишља глумац, који има спољашња глумачка својства. Али код њега важи оно: „Дух је, који оживљава“. Његов ум и вештачки приказ надмаша у десет пута његову појаву, тако, да тиме долазе у засенак и они, што су на позорници најсјајније појаве.

Тим начином утиче на човека његова декламација, његово предавање. Кад он говори, чини нам се, као да је на један мах престало оно сва-

кидашње, обично осећање, што нас стешњава и гуши, и као да неком чаролијом све пред нама оживи, те се збива на наше очи. То нас потсећа на промене у чаролијским играма: једним потезом изчезне нам испред очију нека завеса, и ми видимо пред собом сјајну зрачну вилу, или нам лебди пред очима ђеније на лаким својим крилима. Оно ванредно одушевљење што Левинскога обузме кад скроз проникне своју задаћу и што га гони да га и слушаоцима саопшти, прелази и на ове и заноси их силовито. Тако се и сад још живо памти, како је многобројна публика у бечкој редутној дворани ником поникла и занемела, кад је он декламовао шилеров „Вој с аждајом“. Сваки слушалац осећао је неки терет на срцу, па тек кад је на крају кликнуо: „Мртва у крви својој пливаше аждаја!“, одахнуо је сваки, али се уједно тресла и дворана од бурног одобравања.

Наравно, публика, која тражи неке виртуозности и иде за ефектом, не разуме Левинскову игру нити уме да уважи финоће јој и нијансе. Та је публика онда налик на ону слушкињу из Бре-славе, што је некад, кад је Емил Девријен нешто лепо представљао, рекла: „да јој се он није ни најмање допао, јер он није управо ни играо.“

Но ми држимо, да су ретки такви случајеви и да их је већина, који знају ценити уметност, те да уметник може себи на утеху рећи: „Ко је био најбољи за свог времена, тај је живео за сва времена.“

„Deutsche Schaubühne“.

С. П.

Э Д И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Седи с миром“ и „Гренгоар“) приказани су на нашој позорници 8. маја о. г. Нема ти лепше ствари на овоме свету за извештача позоришног него кад изађе из позоришта задовољан и са представом и са публиком. На жалост само што се ове сезоне врло ретко десило у нас и једно и друго. Представе су обично веома добро и складно шиле, те смо тако с нашим глумцима потпуно задовољни били, али се наша публика није тако одазивала, као што је то заслуживала и ваљана игра наших глумаца и одабрани репертоар и многи новитети. Кад на двадесет и три представе дођу дванаест нових комада, онда се заиста нико не може потужити, да се није обзирало на све наше прилике, само да би се наш свет што боље могао одазивати, па да му се тако не да повода празним изговорима.

У комаду „Седи с миром“ одликовао се г. Добриновић (професор Штрајт) и г. Љ. Зорићева (Вилхелмина). „Гренгоар“ је тако добро, тако складно одигран, да морамо одати наше потпуно признање и захвалност на уметничком уживању свима представљачима, који су сви редом тога вечера показали игром својом, да размишљају о улогама својима. Не можемо, а да не споменемо овде најпре нарочито г. Ј. Сајевићку (Лујза), г. Д. Ружића (Гренгоар) и г. А. Сајевића (Лудвик XI.), тај трифолијум, који би игром својом у том комаду могао на дику послужити и већим, на гласу позорицама, па после лепу декламацију нашега Ружића, који је раздраган као песник таквим заносом говорио своје песме, да је целу публику електрисао и на изјаву бурног допадања за време самог говора свога изазвао. О.

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

28. ПРЕДСТАВА.

ВАН ПРЕТПЛАТЕ.

У НОВОМЕ САДУ У ПОНЕДЕЛИК 24. МАЈА 1876.

ЗВОНАР БОГОРОДИЧИНЕ ЦРКВЕ.

РОМАНТИЧНА ДРАМА У 5 ЧИНОВА СА ПРЕДИГРОМ. ПО ВИКТОР ИГОВОМ РОМАНУ: „Nôtre-Dame de Paris,“
ПРЕРАДИЛА ШАРЛОТА БИРХ-ИФАЛФЕРОВА, С НЕМАЧКОГ ПРЕВЕО ЈОВАН ЂОРЂЕВИЋ.

ОСОБЕ У ПРЕДИГРИ:

Жервеза	} сељанке из Епернеја	Д. Ружићка.
Мадлена		Б. Хаџићева.
Фаншета		Л. Хаџићева.
Нинета		Љ. Зорићева.
Флерета, жервезино дете		М. Максимовићева.
Николет, мадленино дете		* * *
Понс, сеоски кмет		Добриновић.
Цигански арамбаши		Јуришић.
Бегова жена		Ј. Поповићева.

Сељаци, сељанке, цигани, деца, медвед. — Збива се у Епернеју у Француској, око године 1470.

ОСОБЕ У ДРАМИ:

Клод Фрело, архиђакон богородичине цркве у Паризу		Ружић.
Квазимодо, звонар богородичине цркве		Марковић.
Феб од Шатопера, млад племић		Сајевић.
Стотиник краљевих најамника		Зорић.
Пјер Гренгоар	} ђаци	Добриновић.
Жан Флетри		Лукић.
Ударда		Ј. Поповићева.
Пено	} цигани	* * *
Кроло		Јуришић.
Судија		Бунић.
Наредник краљевске страже		Божовић.
Жервеза		Д. Ружићка.
Мадлена		Б. Хаџићева
Ренарда, трговкиња		Л. Хаџићева.
Махијета, њена рођака		Љ. Зорићева.
Есмералда		Ј. Сајевићка.

Свештеници, војници, четници, судије, ђаци, цигани, просјаци, дупежи, грађани, народ. — Збива се у Паризу око г. 1482., на 12 година после предигре. Први чин на гревској пијаци, други на улици и код Ударде, трећи у тамници и пред богородичином црквом, четврти на тераси богородичине цркве, пети на гревској пијаци.

ПОЧЕТАК У 7 И ПО А СВРШЕТАК У 10 И ПО САХАТА.